

óra között, Budapest, I. Donáti u. 7/a.

1997/5. (19.) szám,

1998. évi 1-4 (21-24-ig) szám,

1999. évi 1-5. (25-29-ig) szám

Az EÖGYKE székhelyén (Budapest I. Donáti u. 7/a) alatt megvásárolható

Ávedik Lukács Erzsébetváros monográfiája c. műve (1896, Szamosújvár) fénymásolt kivitelben, 2 ezer Ft-ért.

Ugyanitt kapható a Szongott-sorozat (Szamosújvár monográfiája) reprint kivitelű, utolsó kötete, A magyarörmény metropolisz (1901, Szamosújvár) 1.500 forintos áron, illetve a megjelent Szongott-kötetek, valamint dr. Száva Tibor Sándor: A csíkszépvízi Száva-család története c. család-monográfiája, a Száva- és a Zakariás-család családfájával 900 Ft-ért.

A magyar tudományos akadémiából Dr. Ötvös Ágoston emlékezete

Nem utolsó feladatát képezi ismeretterjesztő folyóiratunknak azon érdekes ethnológiai jelenség fűrkészése: hogy a csekélyszámú örménység mily különböző irányból szolgáltatva be érdemi adóját a magyar közművelődés nemzeti kincstárába.

Ötvös Ágoston élete és irodalmi pályája e kérdés megvilágítására annyival kedvezőbb alapot nyújt, mert egyrészt sokoldalú műveltsége és szellemi tevékenysége fajunk képességeinek megítélésére is jellemző adatokat szolgáltat; másfelől pedig egész működésében egy önmagával teljes összhangban állott lélek, szóval egy szép élet nemes harmóniája nyilvánul.

Derék tudósunk Magyarhon erdélyi részében, Gyulafehérvárt 1811. április 27-én született; hol atyja Ötvös Jakab a város egyik tekintélyes és köztisztelőben állott polgára volt.

Iskoláit szülővárosában, - és pedig a felsőbbeket az erdélyi róm. kath. püspöki lyceumban végezte be; s tanulmányainak befejeztével 1828. év végén, az orvosi tudományok hallgatása végett a pesti egyetemre ment.

A fővárosban rendes szakmája, az orvosi tanulmányokon kívül, más irányban is igyekezett tudomány-szomját kielégíteni, ismeretkörét és szellemi képzettségét bővíteni; nevezetesen Weserle tanár történelmi előadásai nyomán már ekkor különös előszeretettel tanulmányozta a történelmet is.

Az egyetemi (orvostan) pályát befejezván 1834-ben a magyar fővárosból Bécsbe tette át lakását, hol a városi közkórházban dr. Seeburg, később császári udvari orvos klinikáján magát az orvosi gyakorlat mezején tovább képezte. Már 1836-ban megírta becses orvosi értekezését "Erdélyország gyógyvizeiről", - mely egyszersmind arról is nevezetes, hogy legelső volt az erdélyiek közt, magyar nyelven.

Ugyanezen évben nyerte el orvostudori oklevelét is, s mint felavatott "medicinae doctor" visszatért Gyulafehérvárra, ott magát a gyakorlati orvosi pályára adván. Három évi működése után, 1839-ben azon kitüntetés érte a fiatal orvost, hogy Alsó-fehérmegye tiszteletbeli táblabírája, két évvel később pedig a magyar természettudományi társulat rendes tagja lőn.

E mellett a gyulafehérvári casino-egylet, melynek létrehozásában szintén tevékeny részt vett, már 1844-ben igazgatójának választotta meg őt; mely állásában mindaddig megmaradt, míg a forradalmi események vihára magát az említett helyi egyesületet is össze nem rombolta.

A nemzeti nagy átalakulást megelőzően két évvel (1846-ban) az erdélyi udvari cancellaria által gyulafehérvári kir. pénztárnoknak neveztetett ki.

Midőn utóbb a történeti nevezetességű 1848-iki utolsó kolozsvári országgyűlésre Gyulafehérvár részéről követnek küldetett, - itt azon régi cryptographiai levelek

gyűjteményét is kiadta, melyeknek megfejtésén már több év óta sok fáradsággal és buzgalommal dolgozott, s mely e cím alatt "Rejtelmes levelek Első Rákóczy György korából", Rákóczynak kömötszetű arcképével, a levelek titkos jegyeinek magyarázatával és hatrendbeli fac-similével együtt jelent meg.

Valamint régészeti, úgy államtudományi szempontból egyaránt érdekes gyűjteményének legszebb gyöngyét kétségen kívül a nagy egyházfejedelem Pázmány Péter bíbornok-érseknek I. Rákóczy Györgyhez titkos jegyekkel írott intő levele képezi.

Az 1848-49 évi mozgalmak lezajlása után Ötvös fáradhatatlan szorgalommal és kiváló eredménnyel folytatta tovább nagybecsű tudományos búvárlatait.

Széleskörű irodalmi működését, melyet különösen az ötvenes évek második felében s a hatvanas évtized kezdetén kifejtett, lehetetlen egy rövid életrajzi vázlat körében, habár főbb vonásaiban is, rendszeres könyvészeti ismertetés tárgyává tennünk; tehát szorítkoznunk kell legalább azon tudományos folyóiratok pusztá címzeinek hézagos felsorolására, - melyeknek különböző évfolyamaiban Ötvös Ágoston maradandó becsű dolgozatai időszakonként megjelentek.

Ilyenekül kell mindenekelőtt említenünk a Simor János herczeg-prímás, mint volt győri püspök pártolása mellett dr. Rómer Flóris és Ráth Károly, a magyar tud. akadémia tagjai által kiadott "*Győri történelmi és régészeti füzetek*"-et; tovább a Török János által szerkesztett "*Hazánk*" című történeti és honismertető időszaki folyóiratot; a Budapesti Szemlét; az Új Magyar Múzeumot; a Magyar Történelmi Tárt; az Erdélyi Történelmi Tárt; az Erdélyi Történelmi Adatokat; az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyveit; a Gyulafehérvári Füzeteket... Ezenkívül az Akadémiai Értekezések számos helyeit.

A kolozsvári "Hírlap"-ban is írt, több régi oklevél közlésén kívül, egy felszólítást Erdély régiségei ügyében, mely annak idejében (1854-ben) az erdélyi naptárban is megjelent. Ugyanott kiadta többek közt a néhai Kovács Miklós, volt erdélyi kath. püspök életrajzát, II. Rákóczy György beiktatását a fejedelmi székre, Temesvári István kenyérmezei diadalát stb. stb.

Sokoldalú és komoly irányú irodalmi munkálkodását a magyar tudományos akadémia is méltó elismerésével jutalmazta, midőn az örmény származású magyar tudóst 1860 december 16-án az Akadémia levelező tagjává választotta meg.

Fájdalom azonban: tudományos pályájának ezen szellemi babérkoszorúját ezentúl már nem sokáig bírhatja Ötvös; mert - miként egyik folyóirat szerkesztője hátrahagyott dolgozatának közzétételénél megjegyzé, - "a tudomány s barátai nagy veszteségére" már 1861. október 25-én befejezte közhasznú életét; melynek alig ötvenegyedik évében, mondhatni élete javában ragadta ki őt családja köréből a korai halál, épen az újabb magyar alkotmányos élet felderengő hajnalán.

Mint ember, mint hazafi, mint tudós, mint szülővárosának hű polgára tiszteletreméltó alakja volt Ötvös Ágoston a magyar társadalom közszellemével bensőleg egybeforrt örmény népelemnek; eszményi világnézetét s mély vallásos szellemét pedig életének azon ténye, egymagában véve is, kellő világításba helyezi: miszerint ő volt az, ki 1851-ben az előpataki templom felépítését, - mely a "Szenvedő Jézusnak" oltalmába ajánltatott - mint a gyulafehérvári róm. kath. székesegyház akkori örkanonokjának, Eröss Sándornak teljhatalmú biztos, teljesen bevégeztette; s az ekként felépített szentegyházat, még ugyanazon évi Nagyboldog-Asszony napján (Kovács Antal, volt brassói apát-plébános által), Isten dicsőségére és a szenvedők lelki vigasztalására ünnepélyesen fölszentelteté!

Szerencsés, kinek elhaló porai fölött ily nemes élet emléke virraszt!

Dr. Simay János
